

Hem

Biologisk mångfald... »

Om CBM »

Utbildning »

Seminarier

Mångfaldskonferens

Publikationer »

Nyhetsarkiv

För press

Kontakt »

Länkar

Internt

YTTRANDE

Dnr 97/7 1997-05-22

Regeringen
Jordbruksdepartementet
103 33 Stockholm

Utredningen Biodiversitet och framtida genpolitik, Ds 1996:73, Jo97/1319

Centrum för biologisk mångfald har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerad utredning. Utredningen vill ta ett samlat grepp om alla genetiska resurser, även om uppdraget främst avser växtgenetiska aspekter. Detta finner vi helt naturligt, inte minst med tanke på att konventionen om biologisk mångfald inte gör någon skillnad mellan olika kategorier av genresurser. Konventionens definition av genetiska resurser är dock mycket vid - "genetiskt material av faktiskt och potentiellt värde". I detta rymms, om man så vill, alla organismer från mikroorganismer och svampar till högre växter och djur (inklusive människan!), både levande och dött material. Definitionen rymmer vidare inte bara den mångfald som nu brukas, utan allt som kan tänkas brukas i framtiden. Helt klart behövs en samlad svensk strategi för hur vi vill hantera alla dessa resurser framgent.

Man måste komma ihåg att konventionen om biologisk mångfald är en internationell överenskommelse, inte en rättsakt. Överenskommelsen ger varje ratificerande nation rätt att genom nationell lagstiftning skydda sina genetiska resurser från olovlig exploatering, vilket ska respekteras av alla andra länder. Vi vet idag inte riktigt vad detta kommer att innebära för nyttjandet av alla olika typer av genetiska resurser, eftersom få länder har implementerat relevant nationell lagstiftning. En möjlighet är att genetiska resurser i dess vidaste betydelse komma att beröras av sådan lagstiftning, men alternativ med mer begränsad syn på vad som behöver skyddas är också möjliga. Storleken på och formen för den administration som ska säkra flödet av resurser mellan länder kommer att bero på vilket scenario som blir verklighet. En övergripande fråga är huruvida det internationella flödet av genetiska resurser ska administreras inom något av COP tillsatt underorgan, eller inom existerande eller föreslagna organ under FAO. Utredningen tycks tveka inför båda alternativen, på goda grunder. CBM:s ställningstagande är att ett övergripande ramverk behövs för alla typer av resurser, och helt nödvändigt måste konventionens artiklar observeras, men fortfarande kommer det an på enskilda länder att bestämma sig för exakt vilka genresurser man vill ha med i en sådan apparat. Innan detta gjorts är det svårt att säga vilket organ som skulle passa bäst för internationell förmedling.

Utredningen diskuterar bilaterala kontra multilaterala avtal om överföring av genresurser. Vi anser att båda måste accepteras. I synnerhet den närmaste tiden, innan ett övergripande ramverk kommer till stånd, måste de bilaterala avtalen få frodas, utvecklas och pröva olika vägar. På sikt blir det dock ohållbart med enkla bilaterala avtal för alla olika typer av genresurser och olika aktörer. CBM tror att Sveriges framtida behov av genetiska resurser är stort, men det är svårt att överblicka exakt vilka resurser som behövs, och varifrån de ska komma. En ökad diversitet inom jord- och skogsbruk förs fram som önskvärd av utredningen. Vi instämmer och menar att detta innebär både större genetisk variation inom sorter, fler sorter i odling, och en utvidgning till nya växtarter som inte brukas idag. Det senare gäller inte bara jord- och skogsbruket i sig, utan även akvakultur, medicinsk och teknisk forskning och produktion, samt miljö- och energiteknik. En ny genetisk resurs kan vara t.ex. en vattenväxt som fungerar som kväveupptagare i ett system med dammar för avrinningsvatten från jordbruket. En utvidgning av antalet arter som brukas måste innebära ett ökande behov av importerade genresurser.

CBM anser att utredningen underskattar betydelsen av vilda växter för medicinsk och teknisk användning, och våra möjligheter att lokalisera sådana växter. Framsteg inom etnobotanik och fylogenetisk forskning gör att sökandet blir mer riktat, med större utbyte i form av aktiva molekyler. Sådan bioprospektering utgör kanske en liten del av Astras nuvarande forskningsbudget, men den anses strategiskt viktig. Man ska inte bedöma betydelsen enbart efter andelar av forskningsbudgeten. Aktiviteterna i Queensland är inte dyra, men kan på sikt föranleda Astra att lägga betydligt större summor på utveckling och klinisk testning av substanser som påträffas där. Utredningen anger att svenska växtförädlingsföretag anser sig väl försörjda med genetiska resurser i ett kortare tidsperspektiv, men behöver nya resurser på sikt. Det beror förmodligen på att det idag finns väl fungerande genbanker inom landet för den klassiska växtförädlingsverksamheten. För andra typer av genetiska resurser, som kan tänkas utvecklas framgent, finns inte motsvarande genbanker.

Utredningens beskrivning av sektorsansvaret är problematisk, av två skäl. För det första diskuteras bara myndigheternas sektorsansvar, inte näringens, och för det andra framställs sektorsansvaret som ett hinder för sektorsintegreringen. CBM stöder utredningens krav på

ökad integrering mellan sektorerna, men inte genom att sektorsansvaret urholkas. Ett sektorsansvar för både myndigheter och brukare av biologisk mångfald är en av konventionens viktigaste komponenter. Den sektoriserad implementeringen av konventionen i Sverige har varit en förutsättning för att kunna kombinera nyttjande med bevarande av biologisk mångfald.

På flera ställen påtalar utredningen företagens ovilja att ekonomiskt bidra till den framtida försörjningen med genetiska resurser. Detta uppges vara en uppgift för staten (sid. 66). CBM tolkar detta som att näringen inte tagit sitt sektorsansvar för att bevara den mångfald man vill bruka. Utredningen anger att både CBD (sid. 51, 59), departement och myndigheter (sid. 56) och Vetenskapliga rådet (sid. 116) haft en fokusering på bevarande snarare än nyttjande. CBM håller inte med utredningen i denna beskrivning. Tvärtom har konventionen, departementen, myndigheterna och rådet lyckats kombinera nyttjande och bevarande av biologisk mångfald i en utsträckning vi aldrig tidigare sett inom t.ex. den klassiska naturvården. Aktiviteter i form av teman vid partsmöten, aktionsplaner från myndigheter, och seminarier ordnade av rådet har konsekvent utgått från att mångfalden ska nyttjas på ett hållbart sätt. Vi får intrycket att utredningen med "nyttjad" mångfald avser domesticerade former, medan "bevarande" av mångfald skulle syfta på vilda arter. All mångfald kan potentiellt nyttjas, och bevarande av både vild och domesticerad mångfald är nödvändig för att hålla den möjligheten vid liv. Utredningen vill balansera nyttjandet och bevarandet av mångfald i olika aktörers verksamhet. Just därför behövs både Vetenskapliga rådet och CBM med den bredd av olika inriktningar som finns representerad i dessa organ. Utredningen anger att relationer mellan och mandat för Vetenskapliga rådet och CBM är oklara (sid. 115). Samtidigt ger utredningen (sid. 47, sista stycket) en bra beskrivning av just denna relation. Från CBM:s sida upplever vi ingen oklarhet om arbetsfördelningen, och vårt samarbete med Vetenskapliga rådet är mycket gott.

Utredningen föreslår en ny policy-kommitté för (växt)genetiska resurser under utrikesdepartementet. CBM ser inte något behov av ytterligare en aktör av denna typ. Tvärtom tror vi att en sådan policy-kommitté riskerar att separera nyttjandaspekterna från bevarandefrågor, i synnerhet för de vilda genetiska resurserna, vilket vore en utveckling i strid med konventionens anda. CBM föreslår istället att befintliga organ stärks och ges en motsvarande roll. Idag har både Vetenskapliga rådet, CBM, Gentekniknämnden och Naturvårdsverket funktioner av den typ utredningen efterlyser, måhända inte fullt så koordinerat som skulle vara önskvärt. Dessa organ kan ges ett gemensamt uppdrag att ge råd till regeringen i frågor som rör genresurser, gärna integrerat med näringens representanter.

Det praktiska arbetet med att bevara domesticerad mångfald för framtida nyttjande föreslår vi bör samlas under en ny enhet inom CBM, knuten till SLU. En sådan CBM-enhet kan även fungera som "national focal point" inför kommande uppläggning av det internationella utbytet av genetiska resurser. Ett förslag om en sådan enhet för domesticerad mångfald (speciellt kulturväxter) har presenterats i CBM/SLU:s utredning "Ett svenskt nationellt program för bevarande och långsiktigt, hållbart utnyttjande av växtgenetiska resurser", författad av Roland von Bothmer och Eva Jansson. Förstärkningen och samordningen av existerande organ, liksom det praktiska arbetet vid en ny enhet för domesticerad mångfald, kan förslagsvis finansieras av forskningsråden, Mistra, universiteten och industrin.

Beslut i detta ärende har fattats av föreståndaren Emanuelsson efter beredning av forskarna Ebenhard (föredragande) och Elmquist.

[Tillbaka >](#)